

партнерство з технологічними компаніями для впровадження інноваційних рішень та обміну досвідом у розробці електронних послуг; регулярний моніторинг реалізації стратегій цифровізації, оцінка їх ефективності та коригування планів за необхідності; впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та аналітика даних, для оптимізації державних процесів і покращення обслуговування громадян; готовність до змін у відповідь на нові виклики та потреби суспільства, включаючи соціально-економічні зміни чи кризові ситуації), що дозволяє забезпечити комплексний і ефективний розвиток цифрової держави.

Література:

1. Буряк Г., Йовдій Г. Цифрова держава: проблеми, інструменти їх вирішення та майбутнє Є-громадянина у Smart-місті. Громадське об'єднання «Союз Золотий Вік України». URL: <https://zovu.org/digital-state-problems-tool/>

2. Сидоріна Д. В. Цифрова держава та права громадян. *Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання* : матеріали IX Міждисциплінарної наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених, 30 листопада – 1 грудня 2023 р. ; наук. кер. Топоркова М. М. Харків : ДБТУ, 2023. С. 254–256.

3. Трещов М. М., Наумик А. С. Цифровізація воюючої держави: необхідність та переваги. *Фаховий електронний науково-практичний журнал «Проблеми сучасних трансформацій. Серія : Право, публічне управління та адміністрування»*. № 9. Чернівці, 2023. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-9-02-10/2023-9-02-10>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-8>

АКТИ «М'ЯКОГО ПРАВА» ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Дамаскін М. П.

*здобувач ступеня доктора філософії
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Акти «м'якого права» або «soft law» душе широко використовуються в межах Європейського Союзу протягом тривалого часу. Приміром, ще у 1957 році, при підписанні Договору про створення Європейського

економічного співтовариства (далі по тексту – ЄЕС), у його тексті передбачено можливість прийняття актів «soft law». Приміром, відповідно до ч. 1 ст. 189 Договору про створення ЄЕС, «з метою виконання своїх завдань і відповідно до цього Договору Рада та Комісія може видавати вказівки та рішення, давати рекомендації або думки» [1]. Згідно з ч. 4 ст. 189 Договору про створення ЄЕС, «рекомендації або думки не є обов'язковими» [1]. Для обґрунтування позиції, що таким чином було передбачено можливість прийняття ЄЕС актів «soft law», варто звернутися до визначення сутності поняття «soft law».

Проблематика актів «soft law» завжди була незручною для вчених-міжнародників. З одного боку, це зовсім не «закон», строго кажучи. Відповідно до традиційних підходів, як стверджує професор Вайль, ці зобов'язання «не є ані м'яким правом, ані жорстким правом: вони просто не є законом взагалі» [2].

З іншого боку, практично всі вчені-юристи погодяться з тим, що акти «soft law» також не є просто політикою. Вважається, що акти «soft law» впливають на правову систему держав через власний квазі-правовий характер. Але стверджувати, що норми актів «soft law» є квазі-правовими, означає ставити питання про те, що відокремлює квазі-правові норми від неправових, з одного боку, і правових, з іншого.

На наше переконання, поняття «soft law» є залишковою категорією, визначеною на противагу більш чітким категоріям, для відмежування актів, які приймаються органами на виконання своїх повноважень, але не містять обов'язкових норм права. Таким чином, «soft law» найчастіше визначається як таке, що включає не юридичні, а спонукальні зобов'язання.

Прийняття актів «soft law» супроводжується як правило письмовим обміном обіцянками між державами або між державами та міжнародними органами, які можуть сприйматися як юридичні зобов'язання, але не несуть жодних наслідків та не забезпечуються нормами права. В загальному розумінні, актами «soft law» є ті акти, що не несуть обов'язкового характеру, як акти «hard law» міжнародного права.

Таке визначення «soft law» ставить щонайменше два безпосередні виклики. По-перше, воно визначає межу між «soft» і «hard» правом, але воно нечітке щодо відмінності між «soft» правом і відсутністю будь-яких міжнародних зобов'язань. Другий виклик, що постає перед «soft law», – це його широта. Все, що «схоже на закон», можна описати як форму «soft law». Це і офіційні письмові документи, підписані державами, але які з якихось причин не відповідають вимогам договору, і неформальні обміни обіцянками в дипломатичному листуванні, і голосування в міжнародних організаціях, і рішення міжнародних трибуналів, і багато іншого.

Найбільш прийнятним, на наше переконання, варто вважати визначення актів «soft law», відповідно до якого останнє формується з правил

поведінки, які закріплені в документах, які не пов'язані юридично обов'язковою силою, але можуть мати певні непрямі правові наслідки, які здійснюються і можуть здійснювати практичний вплив [3, с. 111]. Такий підхід до з'ясування змісту поняття «м'яке» право дозволяє стверджувати, що можливість прийняття ЄЕС рекомендацій та думок, які не носять обов'язкового характеру, фактично є закріпленням права Європейської економічної спільноти створювати акти «м'якого» права.

За своїм сутнісним наповненням «soft law» Європейського Союзу має на меті реалізувати декілька функцій. Зокрема, актами «soft law» може здійснюватися фіксація елементів нормотворчого процесу або закріплюватися результати досягнення консенсусу щодо укладання в майбутньому угоди або прийняття спільного акту. Також нормами «soft law» можуть бути інтерпретовані і доповнені норми «hard law», адже «м'яке» право може доповнити правове регулювання, посприяти заповненню прогалин в регулюванні правовідносин та вирішенні спірних питань. Окрім наведеного, однією із функцій «soft law» є фіксація згоди договірних сторін щодо конкретного питання без прийняття жодних юридичних зобов'язань.

Акти «soft law» можуть приймати інституційні органи ЄС, а також спеціалізовані органи ЄС. Перелік актів «soft law» Європейського Союзу є доволі широким. До актів «м'якого права ЄС належать:

1. Зелена книга, випущена Європейською Комісією. Окреслений документ має на меті ініціювати проведення консультації з конкретно визначеного проблемного питання в межах Європейського Союзу.

2. Біла книга, випущена Європейською Комісією. Цей документ включає пропозиції щодо діяльності Європейського Союзу та являє собою розроблений експертами та/або офіційними службами конкретний напрямок політики. У певних випадках випуск Білої книги передуює випуску Зеленої книги, якою розпочинається процес консультацій на рівні ЄС.

3. Кодекс поведінки Європейської Комісії. Окреслений документ приймається з метою викладення на рівні ЄС тих етичних принципів та стандартів, що їх має дотримуватися суб'єкти, відносно яких кодекс прийнято.

4. Резолюція Європейського Парламенту. Цей документ має на меті надати пропозиції або висловити позиції Європейського Парламенту щодо конкретного питання.

5. Рекомендація Європейської Комісії. Окреслений документ включає в себе перелік пропозицій щодо реалізації політики Європейського Союзу задля забезпечення єдиного правового простору в межах ЄС.

6. Повідомлення Європейської Комісії. Цей документ має повідомний характер та може включати певний перелік дій, що їх доречно вчиняти з метою реалізації певного напрямку діяльності ЄС.

7. Акти Європейського омбудсмена, що носять рекомендаційний характер. Загалом, Європейський омбудсман є посадовою особою, який має повноваження щодо прийняття та розгляду скарг громадян та резидентів ЄС на порушення з боку Європейського Союзу та його органів. За результатами розгляду скарги Європейський омбудсман складає звіт, який направляється Європейському Парламенту та установі, на порушення з боку якої скаржився скаржник для вжиття заходів.

8. Програма політики ЄС, план дій органів ЄС та інші акти, що можуть мати форму висновку, резолюції, декларації тощо.

Відповідно, зважаючи на види та характер актів «soft law» Європейського Союзу, варто визнати, що вони, хоча і не мають обов'язкового характеру для України та національного законодавства України, але є базисом для імплементації певних приписів до національного законодавства. Приміром, в Резолюції Європейського Парламенту щодо спільної стратегії Європейського Союзу по відношенню до України від 15.03.2001 року, Європейський Парламент вказує на конкретні сфери гармонізації українського законодавства зі стандартами ЄС [4].

Підсумовуючи, варто вказати, що акти «soft law» Європейського Союзу мають вагомий вплив на підтримання правопорядку в межах Європейського Союзу, не дивлячись на їх рекомендаційний характер. На наше переконання, акти «soft law» Європейського Союзу є для національного законодавства України цінним орієнтиром, а імплементація актів ЄС рекомендаційного характеру до законодавства України є кроком на шляху до наближення України до набуття повноправного членства в Європейському Союзі.

Література:

1. Treaty establishing the European Economic Community : Rome (Italy) 25 March 1957. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT> (дата звернення 20.12.2024 року).

2. Prosper Weil, Toward Relative Normativity in International Law, 77 AM. J. INT'L L. 413, 414-417 n.7 (1983).

3. Senden L. Soft Law in European Community Law. Hart publishing, USA, 2004. 533 p.

4. Резолюція Європейського Парламенту щодо спільної стратегії Європейського Союзу по відношенню до України : Європейський Союз; Резолюція, Стратегія, Міжнародний документ від 15.03.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_493.http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_493.#Text (дата звернення 20.12.2024 року).